

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 461/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen opiskelijoiden taloudellisesta asemasta, opintotuesta ja opintolainojen koroista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Kaisa Juuson/ps ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 461/2022vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä parantaakseen opiskelijoiden asemaa ja lisätäkseen opintolainaturvallisuutta siten, etteivät huonommassakaan asemassa olevat opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet joutuisi kohtuuttomiin ongelmiin korkotason ja inflaation jatkuvasti noustessa voimakkaasti?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta ja valtioneuvostolta opintolainalle. Opintolainat ovat markkinaehtoisia ja yleensä ne sidotaan markkinoilla oleviin 12 kuukauden viitekorkoihin. Tällä hetkellä 12 kuukauden Euribor-korko on hieman yli 2 prosenttia ja tyypillinen pankin lisäämä marginaali on 0,5 prosenttia. Opiskelija ja pankki sopivat lainan ehdoista kuten koroista ja takaisinmaksuajoista.

Opintovelallisen taloudellista tilannetta turvataan nykyjärjestelmässä usealla tavalla. Ensinnäkin opiskeluaikana korkoja ei tarvitse maksaa, koska ne lisätään velkapääomaan. Opiskelijalle ei siis aiheudu opiskelujen aikana korkomenoja. Menettely poistaa myös sen riskin, että opintolainasta tulisi irtisanotuksi kesken opintojen korkojen maksun laiminlyönnin vuoksi.

Opintolainan turvallisuutta lisääviä tekijöitä nykymallissa ovat myös korkoavustus, opintolainahyvitys sekä takausvastuuvelan maksuvapautukset. Pienituloisen opintovelallisen opintolainan korot voidaan maksaa korkoavustuksena. Korkoavustuksen tuloajat määrätään huollettavien lasten määrän mukaan ja niitä tarkistetaan määräajoin palkkakertoimen muutoksen perusteella. Korkeakoulututkinnon suorittaneille myönnettävä opintolainahyvitys turvaa osaltaan lainansaajan tilannetta pienentäen tyypillisesti pankissa olevaa opintovelkaa noin kolmanneksella. Opintolainahyvitys kohdentuu määräajassa tutkinnon suorittaneille. Sen ehdoissa on myös otettu huomioon tietyt elämän tilanteet, jotka voivat vaikeuttaa hyvityksen suoritusikävaatimuksen saavuttamista.

Jos opintovelallinen laiminlyö velan takaisinmaksun pankille, Kansaneläkelaitos maksaa valtioneuvoston perusteella lainan pankille. Opintolainansaaja on kuitenkin velvollinen maksamaan valtioneuvoston perusteella luottolaitokselle maksetun määrän (*takaussaatava*) Kansaneläkelaitokselle. Kansaneläkelaitos voi sopia takaussaatavan maksujärjestelyistä opintolainansaajan kanssa. Järjestelmä turvaa lisäksi kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tilannetta siten, että opintolainansaajalla on oikeus saada vapautus takaussaatavan ja sille kertyneiden korkojen maksamisesta pienten tulojen ja työkyvyttömyyden perusteella. Opintotuen lainapainotteisuus ja korkotason nousu edellyttävät toki sen arvioimista, kuinka opintotukijärjestelmässä voitaisiin ottaa huomioon mahdollinen merkittävä korkotason nousu. Esimerkiksi esille nostettu korkotuki olisi tarkoituksenmukaista sitoa markkinakoron ja korkokaton erotukseen, jotta järjestelmä ei vaikuttaisi opintolainojen hinnoitteluun. Korkosuojausten kustannuksiin eri malleissa vaikuttaa olennaisesti se kuinka paljon lainakanta kasvaa nykytasosta ja kuinka pitkän ajan lainansaaja saa lainalleen suojausta. Korkosuojausten voi olettaa pienentävän myös valtion takauksesta aiheutuvia tosiasiallisia riskejä korkojen noustessa. Esimerkiksi 1 %-yksikön nousu tietyn korkokaton yli maksaisi vuodessa korkotukena nykyisellä yli 6 miljardin lainapääomalla noin 34 milj. euroa. On myös mahdollista, että pankit alkavat tarjota

erityisiä opintolainoihin liitettäviä vapaaehtoisesti otettavia korkosuojauksia. Tällöin lainansaaja vastaisi joko kokonaan tai osittain suojauksen kustannuksista. Lisäksi korkoavustusta voitaisiin kehittää esimerkiksi mahdollistamalla korkojen maksaminen suoraan pankkiin. Nykyisin velallisen on ensi maksettava korot ja vasta sen jälkeen hän voi hakea korkoavustusta. Myös korkoavustuksen ja takausvastuuelkaan liittyvän maksuvapautuksen tuloarvoja voitaisiin korottaa, jos järjestely haluttaisiin kohdentaa myös muille kuin kaikkein pienituloisimmille opintovelallisille. Erilaisia korkosuojauksen vaihtoehtoja onkin tarpeen selvittää tarkemmin. Ne vaativat lainsäädännön muutosten lisäksi myös eri tahojen it-järjestelmien kehittämistä.

Opiskelijoiden taloudellista asemaa on turvattu huomioimalla elinkustannusten nousu opintorahan tasossa säännönmukaisen indeksitarkistuksen lisäksi myös tekemällä määräajan voimassa oleva ylimääräinen 3,5 prosentin indeksitarkistus. Opintotuen saajien työskentelymahdollisuuksia helpotetaan myös korottamalla opiskelijan omia tuloarvoja pysyvästi 50 prosentilla vuoden 2021 tasosta 1.1.2023 lukien. Lisäksi osana nk. lapsiperhepakettia on tarkoitus korottaa opintorahan huoltajakorotusta vuoden määräajaksi 10 eurolla kuukaudessa 1.1.2023 lukien. Myös lainatakauksen määriä voitaisiin tarkistaa päätoimisen opiskelun ja opintotuen ostovoiman turvaamiseksi. Yleinen asumistuki on merkittävä pienituloisen opiskelijan tuki, sillä opiskelijoiden menoista noin puolet aiheutuu asumiskustannuksista. Asumistukeen kohdistuu opiskelijoidenkin näkökulmasta uudistamispainetta, joita tarkastellaan osana sosiaaliturvuudistusta. Tällä hetkellä opintotuki ja asumistuki turvaavat yleensä niukasti itsenäisesti asuvan täysi-ikäisen opiskelijan vähimmäistoimeentulon. Kokonaiskuva tilanteesta täydentyy, kun seuraava THL:n laatima perusturvan riittävyyden arviointi valmistuu keväällä 2023. Opintotuen keskeiset kehittämistarpeet on tunnistettu opetus- ja kulttuuriministeriön laatimassa koulutuspoliittisessa selonteossa sekä sosiaaliturvuudistuksessa. Seuraavan hallitusohjelman yhteydessä tuleekin ottaa kantaa opintotuen kokonaisuudistukseen.

Helsingissä 19. päivänä syyskuuta 2022.

Tiede- ja kulttuuriministeri Petri Honkonen

VN/24798/2022-OKM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: